

УДК 657.282

Лагодієнко Н.В., к.е.н.

Очеретна Т.С.

Миколаївський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЛІМІТУ ЗАЛИШКУ ГОТІВКИ В КАСАХ ПІДПРИЄМСТВ

В ході дослідження проаналізовано бухгалтерське поняття «ліміту каси», його ознаки та особливості розрахунку, досліджено роль правильного визначення розміру ліміту залишку готівки в касі. Наведено проблемні моменти, що можуть призвести до штрафних санкцій та як їх можна уникнути.

Ключові слова: каса, ліміт каси, понадлімітні кошти, готівка, банк.

Lagodienko N.V., Ocheretna T.S.

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF DETERMINING RESIDUE LIMITS CASH ON HAND COMPANIES

The study analyzes the accounting concept of "cash limit", its characteristics and peculiarities of calculation. The role properly determine the size limit of the balance of cash on hand. Shows bottlenecks that can lead to penalties and how they can be avoided.

Keywords: office, cash limit, above-limit funds, cash, bank.

Лагодієнко Н.В., Очеретная Т.С.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ЛИМИТА ОСТАТКА НАЛИЧНОСТИ В КАССАХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В ходе исследования проанализированы бухгалтерское понятие «лимита кассы», его признаки и особенности расчета, исследована роль правильного определения размера лимита остатка наличности в кассе. Приведены проблемные моменты, которые могут привести к штрафным санкциям и как их можно избежать.

Ключевые слова: касса, лимит кассы, сверхлимитные средства, наличные, банк.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Для кожного підприємства правильне визначення ліміту залишку готівки в касі є важливою необхідністю, адже невірний розрахунок призводить до запровадження штрафних санкцій як до підприємства в цілому так і до відповідальних осіб.

Отже є необхідним узагальнити теоретичні аспекти щодо визначення розміру ліміту залишку готівки в касі та навести практичний розрахунок ліміту каси на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичні та методологічні аспекти проблеми встановлення ліміту залишку готівки в касі займають увагу багатьох вчених та дослідників, а саме: Мельник Ю., Толстой А., Щербакова О.А., Копилов В., Первухін А., Леснікова О. тощо.

Дослідження даних авторів широко розкривають дане питання, обґрунтовують різні методи розрахунку ліміту каси, однак стрімкий розвиток економіки та постійні зміни в законодавчій базі вимагають ретельного дослідження даного питання.

Цілі статті. Визначення поняття «ліміт каси», встановлення його складових, розкриття методів розрахунку ліміту залишку готівки в касі та дослідження нормативної бази стосовно ліміту каси.

Виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно з «Положенням про ведення касових

операцій в національній валюті в Україні» (надалі Положення № 637), ліміт каси – це граничний розмір суми готівки, який може залишатися у касі у позаробочий час [1].

Як зазначено у п.2.9 цього Положення, готівкова виручка (готівка) підприємства (підприємців), у тому числі, одержана з банку, використовується ними для забезпечення потреб, що виникають у процесі функціонування, а також для проведення розрахунків з бюджетом та державними цільовими фондами за обов'язковими платежами.

Ліміт каси і терміни здачі наявної готівки встановлюються самостійно на підставі Розрахунку ліміту залишку готівки у касі. Для кожного підприємства та його відокремлених підрозділів складається окремий Розрахунок ліміту залишку готівки в касі.

Також зазначимо, що разом із лімітом залишку готівки в касі в Розрахунку зазначаються строки здачі готівки до банку із подальшим зарахуванням її на поточний рахунок підприємства. Строки здачі готівки підприємством погоджуються з обслуговуючим банком і вказуються в договорі банківського рахунку, який укладається між підприємством і банком.

Такий самий Розрахунок складається і при перегляді ліміту залишку готівки в касі або строків здачі готівки до банку.

Розрахунок здійснюється за формулою, виходячи із середньоденних надходжень готівки до каси або середньоденної видачі готівки з каси за будь-які три місяці поспіль з останніх дванадцяти, що передують терміну встановлення ліміту. Також до уваги береться специфіка роботи підприємства, його віддаленість від банку тощо. Встановлення ліміту залишку готівки в касі підприємства підписується головним (старшим) бухгалтером та керівником підприємства або уповноваженою ним особою і затверджується внутрішнім наказом[6].

Середньоденне надходження готівки визначається за формулою:

$$Г_{сер} = \sum_{над.} : Кдн, (1)$$

де $\sum_{над}$ – сума надходжень до каси (не враховується надходження готівки з банку; можуть включатися суми повернених невикористаних підзвітних сум);

Кдн – кількість робочих днів за три місяці поспіль з останніх дванадцяти. Важливо, кількість днів має дорівнювати кількості календарних днів, що припадають на відповідні три місяці, за які підраховувалася сума готівкових надходжень до каси, в які виручка могла надійти до каси підприємства. До суми мають включатися всі робочі дні саме каси (навіть ті, в які сума надходжень була нульовою), а не підприємства, адже каса могла здійснювати приймання коштів від замовників і покупців і в той час коли підприємство не працювало.

Розглянемо дані для розрахунку середньоденного надходження готівки (див. табл.1) [5].

Таблиця 1

Дані щодо надходження та видачі готівкових коштів з каси підприємства «Лотос-К» за підсумками роботи за червень, липень, серпень 2013р.

Надходження	
Надходження	
Джерело надходження готівкових коштів та їх призначення	Сума
Виручка за реалізовану продукцію (роботи, послуги) від покупців	125000
Надходження коштів з банку на видачу заробітної плати	12000
На господарські потреби та відрядження з банку	6500
Повернення невикористаних підзвітних сум	500
РАЗОМ	144000
Витрати	
Кому (куди) витрачено кошти та їх призначення	Сума
Здача готівкових коштів (виручки) до банку	124000

Продовження таблиці 1

1	2
Видано заробітну плату працівникам підприємства	12000
Видано на відрядження та господарські потреби	6500
Повернено покупцям за зіпсований товар	1200
РАЗОМ	143700

Кількість робочих днів каси з червня по серпень 2013р. включно для підприємства «Лотос-К» становило 63 дні. Тоді середньоденний прихід готівкових коштів до каси підприємства становитиме $= (125000-1200)/63 = 1965,08$ грн.

Якщо враховувати у розрахунок суми невикористаних підзвітних сум, то це буде дорівнювати: $(125000+500-1200)/63 = 1973,02$ грн.

Середньоденна видача визначається за формулою:

$$\text{Всер} = \sum \text{вип.} : \text{Кдн}, (2)$$

де \sum вип. — сума виплат готівкою з каси на будь-які потреби (не включаються суми виплат заробітної плати, пенсій, стипендій та дивідендів).

На підставі даних таблиці 1 розрахуємо середньоденну видачу готівки. Середньоденна видача готівкових коштів з каси підприємства становитиме: $(124000+6500+1200)/63 = 2090,48$ грн.

Якщо підприємство здає готівку в банк щодня відповідно до договору з банком в день її надходження або на наступний день після її надходження, то ліміт не повинен перевищувати розмір середньоденного надходження готівкових коштів до каси, розрахований за будь-які три місяці поспіль з останніх дванадцяти. При цьому враховується уся готівка, що надходить в касу підприємства, окрім готівки отриманої з банку.

Якщо підприємство встановлює ліміт методом фактичних видатків, то ліміт каси не повинен перевищувати розмір середньоденної видачі, розрахований за будь-які три місяці поспіль з останніх дванадцяти. В даному методі рахується виручка, що видана з каси підприємства для здачі в банк та видана на господарські потреби та відрядження.

Якщо підприємство знаходиться в населеному пункті, в якому банків нема, то ліміт каси не має перевищувати п'ятикратний розмір приходу готівки, розрахований за три будь-які місяці поспіль з останніх дванадцяти.

Для підприємств, що виробляють та переробляють сільськогосподарську продукцію можуть встановлювати чи переглядати ліміт каси на період заготівлі та перероблення сільськогосподарської продукції згідно з фактичними показниками їх касових оборотів за будь-які три місяці сезону виробництва (перероблення) сільськогосподарської продукції попереднього року. Однак, для деяких видів сільгосппродукції досить важко визначити сезон виробництва (переробки), або й узагалі про сезонність нема мови (наприклад, у птахівництві, скотарстві тощо). У таких випадках не слід використовувати норми п. 5.5 Положення №637, а розрахувати ліміт за загальними правилами. Так ви убезпечите себе від зайвих непорозумінь з податківцями при перевірці касової дисципліни [4].

Стосовно новостворених підприємств, то у них ліміт залишку готівки в касі визначається виходячи з прогнозних розрахунків. По закінченню перших трьох місяців їх роботи протягом двох тижнів необхідно переглянути ліміт каси відповідно до фактичних показників діяльності згідно з вимогами Положення № 637.

Для підприємств, яким надали право здійснювати додаткові види діяльності та починають працювати з готівкою також мають розраховувати ліміт каси виходячи із прогнозних розрахунків за перші три місяці роботи. Терміни перегляду ліміту каси – два тижні після закінчення перших трьох місяців роботи цих підприємств.

Також варто сказати декілька слів стосовно підприємств у яких середньоденний показник, розрахований за допомогою касових оборотів, складає нуль грн. або не перевищує 10 НМДГ. Такі підприємства не мають права встановлювати ліміт залишку готівки в касі вищий за 10 НМДГ (170 грн) відповідно до п.5.4. Положення №637.

Якщо ліміт каси не був встановлений, він рахується нульовим. Тобто, жодної копійки на кінець робочого дня в касі підприємства не має бути.

Ліміт залишку готівки не встановлюється для банків та приватним підприємцям, а також релігійним організаціям, які не здійснюють виробничу або інших видів підприємницької діяльності.

Згідно з п.2.10 Положення № 637 підприємства мають право зберігати у своїй касі готівку, одержану в банку для виплат, що належать до фонду оплати праці, а також пенсій, стипендій та дивідендів, понад установлений ліміт каси протягом трьох робочих днів, включаючи день одержання готівки з банку (для підприємств залізничного транспорту та морських портів цей строк становить до п'яти робочих днів, включаючи день одержання готівки з банку).

Встановлений ліміт каси може бути переглянутий, якщо підприємство має на це вагомні причини, підставою може слугувати скорочення об'ємів приходу готівкової виручки в касу підприємства.

Підприємство може бути оштрафоване при порушенні граничних розмірів ліміту каси, встановлених п.5.4 Положенням № 637. В цьому випадку ліміт вважається встановленим на рівні цих граничних розмірів (тобто, сума готівкових коштів, що перевищує вказані обмеження, вважається понадлімітною). За перевищення встановлених лімітів залишку готівкових коштів у касі підприємства передбачено штраф у двократному розмірі сум виявленої понадлімітної готівки за кожен день (ст.1 Указу президента України від 12.06.1995р. №436/95 «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм по регулюванню звернення готівки») [2].

Крім цього, необхідно пам'ятати, що за порушення ведення касових операцій адміністративні штрафи застосовуються також на відповідальних осіб. Контролюючими органами можуть бути накладені адміністративні штрафи у розмірі від 8 до 15 НМДГ, що складає суму від 136,00 грн до 255,00 грн. За повторне порушення протягом року - від 10 до 20 НМДГ, тобто від 170,00 грн до 340,00 грн (ст.164-2 Кодексу про адміністративні правопорушення) [3].

Готівка не вважається понадлімітною, якщо вона була здана в сумі, що перевищує встановлених лімітів в обслуговуючі банківські установи не пізніше за наступний робочий день банку або використана підприємством наступного дня на господарські потреби. Також, якщо готівка надійшла в касу на вихідні або святкові дні і була здана в сумі, що перевищує встановлений ліміт, в обслуговуючі банки на наступний робочий день банку або була використана підприємством на наступний робочий день на господарські потреби.

Висновки. Таким чином, встановлення ліміту залишку готівки в касі регламентується Положенням про порядок ведення касових операцій у національній валюті України, затвердженим постановою правління НБУ від 15.12.2004р. № 637. Підприємства встановлюють ліміт самостійно, використовуючи Розрахунок ліміту каси. Встановлюють його на підставі розрахунку середньоденного отримання в касі готівки або її середньоденної видачі з каси, за рішенням керівника або уповноваженої ним особи. Встановлений ліміт затверджується Наказом по підприємству.

Варто пам'ятати, що неправильний розрахунок ліміту каси може тягнути за собою застосування штрафних санкцій до підприємства та до відповідальних осіб, а отже, це питання є актуальним для кожного підприємства (підприємця), яке тільки розпочинає свою роботу, чи вже працює певний час.

Список використаних джерел:

1. Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні / Положення Національного банку України від 15.12.2004 р. № 637 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.rada.ua/>.
2. Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки / Указ Президента України від 12.06.95 р. №436/95 [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення / Верховна Рада України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/>
4. Мельник Ю. Лимит кассы в особых случаях/ Мельник. Ю.// «Дебет-Кредит». – 2012. – № 50 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkt.com.ua/show/1.bid15569.html>
5. Первухин А. Расчет лимита кассы/ Первухин А. // «Школа бухгалтера». - 2005. - № 15 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkt.com.ua/show/3cid11014.html>
6. Лесникова Е. Как рассчитать лимит кассы?/ Лесникова Е. // «Дебет-Кредит». - 2006. - № 29 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtkt.com.ua/show/1cid12633.html?lang=rus>
7. Толстой А. О расчете лимита кассы/ Толстой А.// - 2010. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://obuhgalterii.info/>